

Editorial

4

5

Ohroženější než suchozemské pralesy: podmořské chaluhové lesy

Nedávno jsme se zabývali podmořskými loukami, nyní se však ponoříme do dalšího fascinujícího ekosystému – podmořského chaluhového lesa. Tvoří ho impozantní hnědé řasy zvané chaluhy, které mohou dorůstat délky až 60 metrů a ukrývají bohatý svět mořských tvorů. Tyto řasy najdeme nejen v hlubinách oceánů, ale i v běžných výrobcích, potravinách či kosmetice. Co všechno se skrývá v tajemném království chaluhy a proč jsou dnes tak ohrožené?

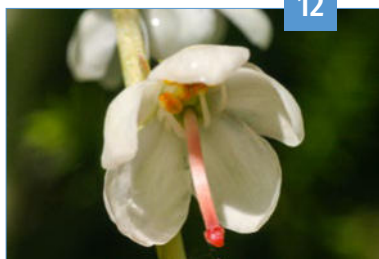
9

Kotvičník: přírodní afrodiziakum

Kotvičník zemní je rostlina známá především svými afrodiziakálními účinky. Jenže kotvičník toho umí mnohem víc: studie naznačují, že jeho účinky mohou zasahovat i do dalších oblastí zdraví, od hormonální rovnováhy po vitalitu organismu. Tato nenápadná rostlina tak skrývá kombinaci tradičního využití podpořeného moderním vědeckým výzkumem.

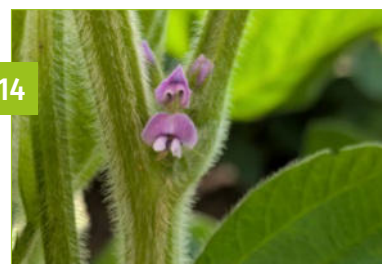
12

Hruštičky a jejich sociální sítě

Víte, že i les má svůj vlastní „internet“? Hruštičky, nenápadné mixotrofní či mykoheterotrofní rostliny, jsou jeho součástí. Pomocí podzemní sítě zvané wood wide web komunikují s houbami i stromy a vyměňují si živiny i informace. Zjistěte, jak tento fascinující „podzemní internet“ funguje a jak je to s výživou různých druhů hruštiček.

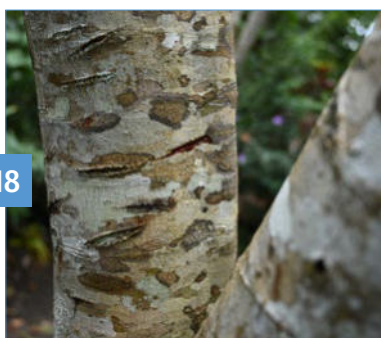
14

Domestikace a šlechtění sóji u nás a ve světě

Domestikace rostlin je i v současnosti důležitým tématem. Sója luštinatá patří mezi nejdůležitější plodiny světa díky vysokému obsahu bílkovin a oleje využívaných ve výživě, krmivech i průmyslu, a tak se není čemu divit, že je stále předmětem zájmu mnoha výzkumníků. V Evropě se při jejím šlechtění klade důraz hlavně na ranost, bez ztráty jejich cenných agrotechnických a nutričních vlastností.

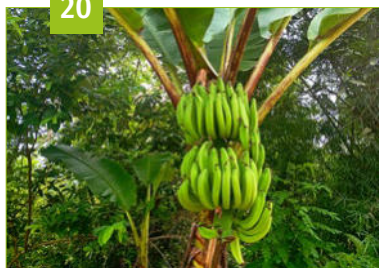
18

Kroton Lechlerův alias dračí krev z Amazonie

V další části našeho botanického putování za léčivými rostlinami Amazonie se seznámíme s krotinem Lechlerovým, známým jako „dračí krev“. Po poranění stromu vytéká jasně červený latex, a právě jeho obsahové látky mohou mít zajímavé účinky na lidské zdraví. Jaký je příběh tohoto fascinujícího amazonského stromu a co o něm říká nejnovější výzkumy?

20

Kulturní jednoděložné rostliny pocházející z oblasti Indo-Pacifiku

V našem seriálu o domestikovaných rostlinách se nyní dostáváme do oblasti Indomalajsie, zahrnující Indii a část jižní Asie, která je výjimečným územím s obrovskou diverzitou rostlin i živočichů. Zrodily se zde známé plodiny patřící mezi jednoděložné rostliny, jako jsou banánovník, kokosové palmy či cukrová třtina, ale skrývá i mnoho dalších přírodních pokladů.

25

Přežijí domestikované plodiny bez péče člověka? Příběh datlové palmy z Kapverdu

Lidé po staletí šlechtili rostliny pro sladší plody, vyšší úrodu a odolnost proti škůdcům, ale výsledkem je často závislost plodin na lidské péči, jako je zavlažování, hnojení i ochrana před chorobami a škůdci. Zajímavým příkladem je datlovník pravý, známý pod jménem datlová palma, a jeho divocí příbuzní, jako je datlovník atlantský ze souostroví Kapverdy, kteří ukazují, jak domestikace mění život rostlin.

28

Houby národní přírodní památky Kaňkovy hory

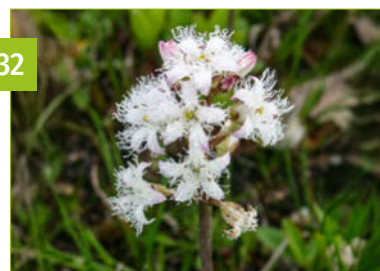
V dalším díle našeho seriálu se vydáme do CHKO Železné hory, konkrétně do národní přírodní památky Kaňkovy hory u vodní nádrže Seč. Zdejší bukové porosty ukrývají přes 300 druhů hub, mezi nimiž najdeme zajímavě vonící holubinku fialovonohou, drobnou ronivku podhorskou, nápadnou pýchavku ježatou, psivku obecnou i kuřátka načervenalá připomínající mořský korál.

30

Hnojník obecný: historie inkoustu a jeho moderní léčebné využití

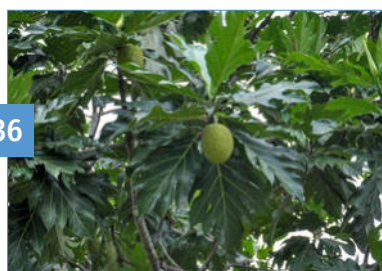
Hnojník obecný možná nepatří mezi houbařské favority, přesto skrývá zajímavý příběh. Kdysi sloužil k výrobě černého inkoustu a dnes upoutává pozornost svými léčivými účinky. Od historického „inkoustování“ až po moderní medicínu ukazuje, jak mocné a překvapivé může být přírodní království hub.

32

Rostliny nížinných rašelinišť

Rašeliniště jsou jedny z nejohroženějších biotopů, ať už ta horská, vrchoviště, o nichž jsme se již v našem časopise zmiňovali, nebo ta v nížinách, slatiniště. Slatiniště najdeme zejména v oblastech s vývěrem minerálně bohatých, vápnitých pramenů. Tentokrát vás zavedeme na třeboňská blata, polabské černavy i mokřady na jižní a střední Moravě.

36

Kulturní dvouděložné rostliny pocházející z oblasti Indo-Pacifiku

Ve druhé části našeho seriálu o domestikovaných rostlinách indo-pacifické oblasti se zaměříme na dvouděložné rostliny, mangovník, papírovník či chlebovník. Chlebovníky jsou fascinující nejen svými obrovskými plodenstvími, ale také zajímavými ekologickými, kulturními a historickými souvislostmi.

39

Silice a nektar v tanci evoluce

Evoluční vývoj rostlinám umožnil osídlit všechny kouty naší planety a vytvořil síť vzájemně komplikovaných vztahů mezi rostlinami a živočichy, kterým jsme se věnovali již v několika předchozích článcích o (nejen) aromatických rostlinách. Nyní si ukážeme, že vonný jazyk ovládají i rostliny produkující nektar. Tato vonná látka je však zcela jiného charakteru a rostliny ji vyrábějí za jiným účelem.

44

Klokoči: plody klokoče zpeřeného v botanickém, ekologickém a etnobotanickém kontextu

Klokoči – lesklá semena klokoče zpeřeného – jsou symbolem české přírody i lidové tradice. Tento okrasný keř s vonnými květy a nafouklými tobočkami okouzloval už naše předky. Prozkoumejte, o jakou rostlinu vlastně jde, jakou roli hrálo klokoči v lidovém umění a proč mělo i duchovní význam.

46

Koření a psychoaktivní rostliny pocházející z oblasti Indo-Pacifiku

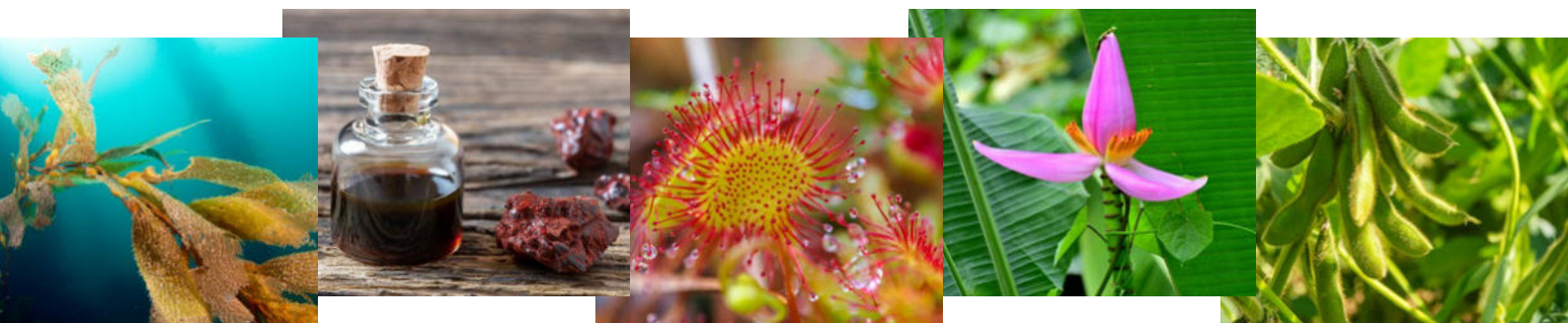
Indomalajská oblast je také pravým rájem koření a rostlin s cennými bioaktivními látkami. Mezi nejznámější patří pepřovníky, zázvory a kurkumy, které lidé po staletí používali nejen k ochucení pokrmů, ale také pro léčebné a rituální účely. Zázvor a rostlinu zázvorovník jistě znáte, ale co třeba betelové sousto? Víte, která kombinace rostlin vytvoří tento stimulant?

50

Kotrč kadeřavý: tradiční i moderní využití léčivých látek

Kotrč kadeřavý je vzácná houba, kterou si cení jak mykologové, tak houbaři. S chutí po oříšcích a kořenitou vůní nabízí skvělý kulinářský zážitek, a navíc skrývá množství látek s léčivými účinky. Roste, či spíše parazituje, převážně na borovicích severní polokoule. Povíme si, jaké léčivé látky kotrč obsahuje i kde a proč se pěstuje komerčně a také jak se využívá v kuchyni.

Vážení a milí čtenáři,

v tomto čísle se opět vydáváme na dobrodružnou cestu světem rostlin, hub a ekosystémů, od hlubin moří až po suché stepi a tropické pralesy. Začneme v podmořských hlubinách, kde se skrývají **chaluhové lesy**, často opomíjené, přesto ohroženější než pralesy na souši. Pro nás suchozemce jsou mořské ekosystémy poněkud vzdálené, ale jejich úloha v regulaci klimatu, koloběhu živin i zachycování uhlíku je naprosto nepostradatelná.

Na souši se pak podíváme na oblíbený **kotvičník zemní**, jehož pověst přírodního afrodisiaka doplňují nové vědecké poznatky o jeho širších účincích. Odchylky od toho, co člověk považuje za normální, lákají pozornost. Nejinak je tomu i s **nezelenými rostlinami**, které známe především u některých druhů orchidejí. Do nedávna byly takové rostliny neznámé u **hruštiček**, které jsou známé systémem sdílení živin s houbami, jakýmsi „podzemním internetem“, a přesto mají chlorofyl. Představíme si nezelené albinotické hruštičky z Japonska.

V rubrice Plodiny pod lupou se podíváme detailněji na téma **domestikace rostlin** – od **sóji luštinaté**, klíčové plodiny současnosti, až po příběh **datlové palmy** z Kapverdu, který ukazuje, jak silná, ale i křehká je vazba mezi člověkem a rostlinným světem. V rámci naší domestikační cesty se nyní podíváme do **Indo-Pacifiku**, oblasti, jež je kolébkou mnoha kulturních rostlin. Seznámíte se s příběhy banánovníku, kokosové palmy, mangovníku, chlebovníku i s vůněmi a tajemstvím tamního koření a psychoaktivních rostlin, které ovlivnily nejen kuchyni, ale i duchovní tradice celých kultur.

Nezapomínáme ani na **léčivé rostliny a houby**, představíme vám **kroton Lechlerův**, amazonský strom známý jako dračí krev, **hnojník obecný** se svou historií inkoustu i moderní medicíny a **kotrč kadeřavý**, jehož chuť i léčivá síla překvapí. Na další **houby** se vypravíme tentokrát do **Kaňkových hor** a věnovat se budeme i méně známým, ale o to cennějším biotopům – **nížinným rašeliništím**, kde přežívají rostliny přizpůsobené extrémním podmínkám.

V několika nedávných číslech našeho časopisu jsme se věnovali silicím a významu vonného jazyka rostlin v evoluci a pro komunikaci v přírodě. Tentokrát **nahlédneme do „tance evoluce“**, v němž hrají hlavní roli **silice** a také **nektar**, a povíme si, v čem se rostlinné strategie liší u aromatických a nektarodárných rostlin. A nakonec zajímavé **klokoči**, které je známe především pro své plody, které se staly zdrojem korálků pro výrobu růženců. My si povíme více o celé rostlině, kterou je **klokoč zpeřený**.

Každý z těchto článků vám představí různé druhy rostlin i hub z úžasné biodiverzity našeho přírodního světa. Naše budoucnost je botanická – Our future is botanic. Toto heslo, pocházející z Královských botanických zahrad v Kew, nám připomíná, že rostliny i houby jsou zásadní pro budoucnost medicíny, potravin i čistého ovzduší. Zastavení úbytku biodiverzity je klíčové, pokud chceme zachovat život na naší planetě.

Přejeme vám inspirativní čtení a mnoho nových objevů!

Lenka Závěská Drábková
šéfredaktorka časopisu *Nová Botanika*

NOVÁ BOTANIKA. Váš průvodce světem rostlin
Vydává: Botanica Nova, z. s., IČ: 06869271
e-mail: redakce@novabotanika.eu, www.novabotanika.eu
e-shop: www.mujsvetrostlin.eu

ISSN 2570-9917 (Print)
ISSN 2570-9925 (On-line)
Evidenční číslo Ministerstva kultury ČR E 23184

Ročník 8, číslo 2025/2 vychází 15. 11. 2025.
Časopis vychází dvakrát ročně, 30. května a 15. listopadu.

Objednávky předplatného: objednavky@mujsvetrostlin.eu
Rozšiřuje: SEND Předplatné, spol. s r. o.,
a Mikropost, spol. s r. o.

Šéfredaktorka: RNDr. Lenka Závěská Drábková, Ph.D.
e-mail: lenka.zaveska.drabkova@gmail.com

Redakční rada:
Mgr. Zdeňka Navrátilová (Botanica Nova, z. s.,
a Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy), Mgr. Pavel
Vítámvás, Ph.D. (Výzkumný ústav rostlinné výroby, v. v. i.),
RNDr. Lenka Závěská Drábková, Ph.D. (Botanica Nova, z. s.),
RNDr. Luděk Závěský, Ph.D. (Botanica Nova, z. s.,
a Ústav biologie a lékařské genetiky a Farmakologický
ústav 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a VFN)

Grafické zpracování: Markéta Heins, marketaheins@gmail.com
Tisk: H.R.G., spol. s r. o.

Realizaci projektu podporuje:
Nadace Český literární fond a Botanica Nova, z. s.

Všechny příspěvky procházejí recenzním řízením a jazykovou korekturou.
Vydavatel nenese odpovědnost za názory autorů.

© Nová Botanika, Botanica Nova, z. s. Všechna práva vyhrazena.